

Programrapport

Programmets namn: Ämneslärarutbildning för grundskolans årskurs 7-9: svenska, engelska, svenska som andraspråk	Ladokkod: LASEA16h
Antal högskolepoäng: 270	Årskull 2016h
Programansvarig: Eva Hesslow fr o m jan-18, tidigare Ann-Sofie Karlsson och Helena Bergmann.	

Enligt Riktlinjer för löpande utvärdering av kurser och utbildningsprogram vid Högskolan i Borås (Dnr 589-17) ska programrapporten utgå ifrån följande aspekter:

- 1) Studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet
- 2) Sambanden mellan programmets kurser samt mellan examensmål, lärandemål undervisningsformer och examinationer
- 3) Forskningsanknytning i programmet
- 4) Programmets resurser och hur dessa har använts
- 5) Programmets användbarhet och förberedelse för ett föränderligt arbetsliv

Kommentarer gällande svarsfrekvens på studentutvärdering (enkät), termin 9:

3 av 6 registrerade studenter har besvarat programutvärderingen som genomfördes via PingPong i december-januari 2020. Det innebär en svarsfrekvens på 50% efter att tre påminnelser skickats ut. Utvärderingen genomfördes i form av en digitalt tillgänglig enkät med 18 flervalsfrågor och två fritextfrågor. Flervalsfrågorna hade också ett kommentarsfält. I gruppen fanns ytterligare en student som bara var omregistrerad för att skriva sitt examensarbete och som alltså inte tillhörde den aktuella studentkullen.

Övrigt underlag för programrapporten, utöver avslutande enkät:

- Kursrapporter för aktuell studentkull. Svarsfrekvensen för enkäter har varierat mellan de olika kurserna men kursrapporterna har ändå bidragit med relevant information.
- Hur lärartid och lärarkompetens har fördelats, utdrag ur TFU, framtaget av administratör.
- När det gäller studentgruppens genomströmning och avhopp har underlag framtaget av administratör använts. I detta underlag framkommer dock inte huruvida studenter som hoppat av ämneslärarprogrammet har bytt till annan utbildning vid Högskolan i Borås eller om de senare har återkommit efter studieuppehåll. När det gäller uppehåll och avbrott har programansvariga och övriga lärare ändå viss kännedom.
- Mötesanteckningar från programråd.

- För ämneslärarprogrammet fanns inte någon tidigare programrapport att tillgå. Däremot har självvärderingen från UKÄ:s granskning av ämneslärarprogrammet (svenska, UVK) 2018, UKÄ:s bedömning samt lärosätets åtgärdsredovisning 2021 ingått i underlaget för programrapporten.

Svaren från studentenkäten har analyserats av programansvarig med stöd i ett programutvecklingsgruppsmöte, där vi lyfte sådant vi fastnat för i studenternas svar och diskuterade utvecklingsmöjligheter. Programrapporten har därefter diskuterats under ytterligare ett möte med programutvecklingsgruppen och därefter bearbetats ytterligare.

Studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet

Studenter vid Högskolan i Borås har möjlighet att engagera sig i programråd och andra övergripande organ där studentkåren har formell representation. Det är ibland svårt för studentkåren att fylla platserna men den aktuella studentkullen har haft en representant i sektionens programråd.

Alla studenter har genom kursvärderingar möjlighet att vara delaktiga i och påverka utbildningen. Kursvärderingarna genomförs i slutet av samtliga kurser. I kurser om mer än 15hp ska även en mittkursvärdering genomföras. Formerna för denna varierar, medan kursvärderingen i slutet av kursen alltid genomförs anonymt genom en digital enkät som distribueras via lärplattformen PingPong. Svarsfrekvensen på enkäten varierar och flera kursansvariga upplever en svårighet i att få studenter att besvara den. En erfarenhet är att antalet inlämnade enkätsvar ökar om studenterna uppmanas och ges tid att fylla i enkäten i samband med någon avslutande aktivitet i kursen. Studenternas kursvärderingar sammanvägs med kurslagets värdering och utmynnar i en kursrapport som ska tillgängliggöras för studenter på kursplaneringsmöten och även i digital form. Hur den digitala publiceringen ska ske har ändrats under studentkullens utbildningstid och tillgängligheten har tyvärr varierat, något som möjligen kan ha påverkat studenternas vilja att besvara enkäter.

I rutinen för kursplanering ingår att ett kursplaneringsmöte ska erbjudas kommande studentkull i god tid före nästa kurstillfälle. Detta gäller för alla kurser utom programmets första kurs. Under kursplaneringsmötet ska kursrapporten från föregående kurstillfälle presenteras och genomförda och planerade åtgärder gås igenom. Trots detta finns det studenter som säger sig aldrig ha sett en kursrapport, något som kan förklaras med att deltagande i kursplaneringsmöten är frivilligt och att uppslutningen inte alltid är så god. Vid kursplaneringsmötet har studenterna möjlighet att i kursens planeringsskede påverka studiegrupper, schemaläggning och till viss del även arbetsformer. Det kan vara svårt för nyanställda att ta till sig all information så vid något tillfälle har aktuell kull inte erbjudits kursplaneringsmöten. Lärarna i programmet betonar att det är positivt att som nyanställd introduceras i kursansvarsuppdraget genom att få dela kursansvar med någon med längre erfarenhet, något vi hoppas ska kunna bli en rutin.

En slutsats som kan dras av såväl programutvärdering som tidigare kursvärderingar och kursrapporter för aktuell studentkull är att möjligheterna att påverka och vara delaktig i utbildningen har setts som goda och uppskattats av studenterna. I programutvärderingen framkommer att studenterna överlag är nöjda med möjligheterna till ansvar och delaktighet. Möjligheterna till direkt kommunikation med lärare betonas, vilket möjligen i alla fall delvis kan

kopplas till gruppstorleken. Studenterna betonar ofta att mer informella kontakter är givande, eftersom dessa ger viss möjlighet att påverka pågående kurs. Muntlig kommunikation är dock inte anonym, vilket enkäten i pingpong är.

Inom området ansvar och delaktighet finns utvecklingsmöjligheter. Dessa bygger både på att studenter bjuds in till formella och informella påverkansmöjligheter men också på studenternas vilja att engagera sig i sin utbildning. En fortsatt diskussion om hur vi kan få fler studenter att engagera sig behövs. Ett sätt som programansvarig planerar att pröva för att öka studenternas delaktighet är regelbundet återkommande ”programträffar”, både för specifika kullar och för alla programmets studenter. I det senare fallet kan dessa träffar ses som en form av erfarenhetsutbyte. Studenter från den aktuella studentkullen deltog vid ett tillfälle i ett möte med programutvecklingsgruppen, med syfte att vi gemensamt skulle diskutera eventuella framtida förändringar av ämneslärarprogrammet. Denna möjlighet till delaktighet uppskattades av studenter såväl som av lärare. En utvecklingsmöjlighet inom området ansvar och delaktighet kan vara att vi också fortsätter att ibland bjuda in studenter till programutvecklingsgruppens möten.

Programansvarigs erfarenhet är att studenterna hör av sig och påtalar om det skulle dyka upp något problem inom en kurs och att de då också efterfrågar lösningar. Eftersom detta dock hör till ovanligheterna, är en slutsats att de flesta kurser genomförs på ett sätt som studenterna är tillfreds med och att studenterna i första hand kommunicerar direkt med kursansvarig. I de fall studenter hört av sig till programansvarig har det varit enkelt att lösa problemen, vilket delvis kan bero på att studentgrupperna är relativt små men också på att majoriteten av lärarna finns inom en och samma sektion och därigenom har nära kontakt. Aktuell studentkull tog sin examen i januari 2021, vilket innebar att de sedan mars 2020 på grund av Corona-pandemin genomförde utbildningen nästan fullt ut på distans. Under den perioden ökade av förklarliga skäl antalet studenter som hörde av sig med frågor och synpunkter och såväl kursansvariga som programansvarig bjöd in studenterna till möten. Studenterna i den aktuella studentkullen var givetvis bekymrade för om/hur deras möjligheter att fullfölja studierna inom utsatt tid skulle påverkas. VFU:n ställdes in under vårterminen 2020 och flyttades till höstterminen, vilket även gällde för aktuell studentkull. Lärares hantering av denna situation och andra Corona-relaterade situationer, samt informationen till studenterna, har enligt studenterna fungerat bra.

Sambanden mellan programmets kurser samt mellan examensmål, lärandemål undervisningsformer och examinationer

Utbildningen omfattar en utbildningsvetenskaplig kärna om 75 hp, inklusive 15 hp verksamhetsförlagd utbildning (VFU), samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 195 hp inklusive 15 hp ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning i för studenten relevant verksamhet.

I utbildningsplanen betonas vikten av integrering mellan ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier samt de estetiska uttrycksformernas betydelse i pedagogisk verksamhet i grundskolan. Alla utbildningar vid Högskolan i Borås har också en profil mot hållbar utveckling och informationssökningskompetens. I ämneslärarutbildning med inriktning mot grundskolans årskurs 7-9 ingår också utveckling av en digital kompetens.

I både fritextsvar i programutvärderingen och i andra utvärderingsformer framkommer att ”blandningen av teori och praktik för att kunna testa de teoretiska moment vi lärt oss i praktiken” är en styrka i programmet. Samtidigt lyfts det också i programutvärderingens fritextsvar i en kommentar fram att anknytningen till praktisk verksamhet ibland har känts svag, exemplifierat med att VFU-uppgifter kan vara svåra att genomföra. Detta är något som behöver diskuteras och vidareutvecklas i såväl kurslag som programutvecklingsgrupp och ett arbete med att se över VFU-mål och examinationer hade påbörjats men avstannade i samband med pandemi-utbrottet. Detta arbete behöver återupptas och samverkan mellan VFU- och HFU-lärare behöver också stärkas.

Ytterligare styrkor med programmet som nämns i fritextsvar i programutvärderingsenkäten samt i andra underlag är att examinationsformer varierar genom programmet, vilket av studenterna uppfattas som ett stöd för lärande. Vidare nämns i olika underlag att lärarna är professionella och att undervisningen gett ett gott stöd för lärande. I detta sammanhang har aktuell studentkull i olika sammanhang betonat det positiva i att flertalet lärare har egen erfarenhet av undervisning i ungdomsskolan.

I programutvärderingen framkommer även gällande kopplingen till examensmål att ”I princip allt innehåll har känts relevant för den kommande professionen”, som en student uttrycker det. Studenterna ser en progression genom utbildningen, även om kurslitteraturen av någon student beskrivs som ”repetitiv”. Från hösten 2021 erbjuds en ny ämneslärarutbildning som ersätter den tidigare. Studenterna kommer att läsa antingen svenska och svenska som andraspråk eller svenska och engelska, i stället för alla tre ämnena. Utbildningen blir då också en termin kortare. I arbetet med att utveckla denna nya utbildning, bör vi i programutvecklingsgruppen samt kursansvariga i samband med att nya kursplaner skrivs tillsammans noga se över såväl mål och examinationer som kurslitteratur och också tydliggöra kopplingen till examensmålen. På så sätt kan vi fortsätta att ytterligare stärka sambanden mellan kurserna och progressionen inom programmet.

En viktig aspekt som återkommande lyfts av studenter inom ämneslärarprogrammet, är att innehållet i UVK-kurserna inte alltid upplevs som så relevant för dem och att föreläsare ibland inte tycks medvetna om att blivande ämneslärare ingår i studentgruppen. Detta gäller främst den första UVK-kursen, som under hela termin ett samläses med övriga program och där ämneslärargruppen är en liten grupp jämfört med andra utbildningar. I kursrapporten för UVK 1 hösten 2016, då denna kull läste kursen, framkommer exempelvis att studenterna menat att föreläsningarnas innehåll fokuserade mest på förskolan och att fler exempel från grundskolan önskades. Studenterna i denna kull (och även i andra kullar) har också i olika sammanhang framfört att det hade varit positivt om de hade fått möta något av programmets ämnen tidigare, vilket även har varit ett önskemål från programmets lärare. Som en konsekvens av detta och mot bakgrund av diskussioner i programutvecklingsgruppen och med sektionens ledning, kommer i den nya ämneslärarutbildningen UVK 1 att delas i två kurser om vardera 15 hp. Dessa kurser kommer enbart att läsas av ämneslärarstudenter men med viss samläsning med övriga program. Efter 15 hp UVK kommer studenterna nu att läsa sitt första inriktningsämne, svenska. Förhoppningen är att denna förändring ska bidra till att stärka yrkesidentiteten hos studenterna och även bidra till en ökad genomströmning. Att genomströmningen i ämneslärarprogrammet för årskurs 7-9 är låg är inte unikt för Högskolan i Borås, men det är ändå väsentligt att vi arbetar för att minska andelen avhopp och öka utbildningens attraktivitet. Statistik från Ladok visar att 28

studenter fanns registrerade den första terminen för den aktuella studentgruppen, men att detta antal till termin två hade minskat till 15. Orsakerna till denna skillnad är inte klarlagda, eftersom högskolan inte har rutiner för att följa upp och efterfråga orsaker till avhopp eller byten till andra program. Programutvecklingsgruppen diskuterar om och i så fall hur en sådan rutin skulle kunna införas med stöd av HB:s verksamhetsstöd. Sista terminen var, som tidigare nämnts, endast sex studenter från den ursprungliga studentgruppen registrerade. I den aktuella kullen finns dock några studenter som av olika anledningar blivit försenade med sina studier, men som finns kvar i programmet, och ett par studenter som har bytt till andra utbildningar, både vid Högskolan i Borås och vid andra lärosäten. När denna programrapport skrivs är en student helt färdig med utbildningen.

Forskningsanknytning i programmet

Ämneslärarprogrammet forskningsanknyts på olika sätt. Kurslitteratur samt föreläsningar kopplas till relevant forskning inom de olika områden och ämnen som ingår i programmet. Denna koppling sker både genom att lärare som bedriver egen forskning undervisar i programmet och genom att undervisande lärare knyter an till annan aktuell forskning. Inom UVK-kurserna synliggörs forskningsområden som berör hela skolväsendet. I de ämnesteoritiska och ämnesdidaktiska kurserna knyts an till såväl ämnesteoritisk som ämnesdidaktisk forskning. Forskning presenteras vid föreläsningar både av adjunkter, som inte själva bedriver forskning men som har en god områdeskunskap, samt av aktiva forskare inom aktuella områden. I olika examinerande moment krävs även att studenterna tydligt ska motivera och förankra resonemang i relevant forskning. Därtill krävs att studenterna under programmets gång självständigt söker, läser, analyserar och presenterar vetenskapliga artiklar, främst i de avslutande examensarbetskurserna men även i tidigare kurser. Inom de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna skriver studenterna två självständiga arbeten (examensarbeten) om vardera 15 hp.

Studenterna upplever att de genom utbildningen har fått en ökad kunskap om forskning inom utbildningsvetenskap/pedagogiskt arbete (100% svarar ”stämmer helt” på denna fråga). Även inom de olika ämnen som ingått i utbildningen säger sig studenterna ha fått en ökad förståelse för forskning (33,3 % ”stämmer helt”, övriga ”stämmer ganska bra”). Samma goda omdömen gäller för utvecklingen av kritiskt tänkande, medan däremot förmågan att genomföra utvecklingsarbeten av enkätsvaren att döma inte har utvecklats i lika hög grad. I enkäten framförs önskemål om ”fler mindre arbeten inriktade på forskning inom specifika ämnesområden”, vilket skulle kunna vara en möjlighet att successivt utveckla förmågan att genomföra utvecklingsarbeten. Här finns en utvecklingsmöjlighet i samband med att kursplaner revideras och anpassas till det nya tvåämnesprogrammet.

2018 genomförde UKÄ en granskning av landets samtliga ämneslärarutbildningar. I denna granskning ingick för Högskolan i Borås ämnet svenska samt UVK. I granskningen fick utbildningen vid Högskolan i Borås, i likhet med flertalet andra lärosätens utbildningar för årskurserna 7-9, omdömet bristande kvalitet. En starkt bidragande orsak till detta omdöme var att bedömargruppen menade att den vetenskapliga miljön för svenskämnet vid lärosätet inte var tillräcklig, främst gällande den språkvetenskapliga miljön. UVK bedömdes hålla tillfredsställande kvalitet. Efter att granskningen genomfördes har åtgärder vidtagits för att stärka den vetenskapliga miljön inom svenskämnet, exempelvis genom rekrytering av disputerad personal

med språkvetenskaplig kompetens. Glädjande nog har studenterna i den aktuella kullen, trots UKÄ:s bedömning, alltså upplevt sin utbildning som väl förankrad i forskning.

Generellt har andelen lärare med vetenskaplig kompetens (lektorer, docenter, professor) i programmet ökat under de senaste åren, både genom nyanställningar och genom viss omfördelning av befintlig personal. Utöver det har ett par adjunkter med undervisning i programmet disputerat och dessa personers kompetens tas nu tillvara i programmet kurser.

Programmets resurser och hur dessa har använts

Sedan 2018 har ett omfattande arbete gjorts för att stärka den vetenskapliga kompetensen inom såväl svenskämnet som inom övriga ämnen i programmet och andelen disputerad personal som undervisar i kurserna har som nämnts successivt ökat över åren för den aktuella kullen. Även i den jämförelse som ingår i lärosätets åtgärdsredovisning till UKÄ och som beskriver skillnader mellan 2018 och 2021 för den första svenskkursen, framgår det tydligt att andelen disputerad personal i denna kurs har ökat. Det är av högsta vikt att de resurser som finns i form av disputerad personal även fortsättningsvis används för undervisning i programmet, vilket är en prioriteringsfråga som ledningen behöver ta ett stort ansvar för, och att kompetensförsörjningsplanen täcker in exempelvis kommande pensionsavgångar och tillser att erforderlig kompetens finns inom alla de delar som ingår i programmet.

I programmet finns överlag en strävan efter att de lärare som har bäst kompetens för de olika moment som ingår i utbildningen, ämnesteoretiska såväl som ämnesdidaktiska, också ska ansvara för undervisning och examination i dessa moment. Det har ibland inträffat att detta har varit svårt att genomföra fullt ut, då flera lärare i programmet har fulla tjänster. Ett fortsatt arbete med att prioritera så att resurser i form av personal utnyttjas på bästa sätt, bedöms av programansvarig vara mycket viktigt. I de nya programmen, där UVK 1 blir en egen kurs för ämneslärarstudenterna, kan detta vara av särskilt stor vikt, så att denna första kurs verkligen upplevs som meningsfull. I CUVK10 (den kurs som läses av alla studenter) undervisar en hög andel lärare med vetenskaplig kompetens och det är väsentligt att detta bibehålls även i den nya kursen för ämneslärarstudenterna.

Programmets användbarhet och förberedelse för ett föränderligt arbetsliv

I programutvärderingen efterfrågades om studenterna upplever att de genom den högskoleförlagda utbildningen (HFU) och den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) har fått stöd i sin professionsutveckling. För VFU svarar 100% av studenterna ”stämmer helt” och även för HFU ligger svaren högt. Utbildningen tycks alltså ha förberett studenterna väl för det kommande yrkeslivet och studenterna tycks överlag mycket nöjda med utbildningen, trots tidigare nämnda kommentarer om UVK och koppling HFU-VFU. De känner sig på det stora hela redo att undervisa i de ämnen som de utbildats för, även om enkäten antyder att det kan finnas en viss skillnad mellan ämnena. En student nämner komplexiteten i ämnet svenska som andraspråk som en förklaring till att hen inte känner sig lika redo att undervisa i detta ämne som i programmets övriga ämnen.

Den aktuella studentgruppen bestod av få studenter och bara hälften av dem har besvarat programutvärderingsenkäten, vilket gör det svårt att dra långtgående slutsatser baserade på svaren.

Övrigt

Då nuvarande program successivt kommer att avvecklas och ersättas av två program är det som skrivs i denna programrapport och de förslag som förs fram relevanta av olika orsaker. Vi behöver dels skapa goda förutsättningar för de studenter som nu är inne i utbildningen i nuvarande program, dels utveckla de nya programmen med stöd i sådant som tagits upp i denna programrapport som baserats på nuvarande programs innehåll och utformning.